

URBAN DESIGN AND SPATIAL PLANNING

URBANISTYKA
I PLANOWANIE PRZESTRZENNE

MARCELI ŁASOCHA

PhD Eng. Arch.

Krakow University of Technology

Faculty of Architecture

e-mail: marcelilasocho@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8574-9453>

MAGDALENA JAŚKIEWICZ

PhD Eng. Arch.

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

Departament Rozwoju Regionalnego

e-mail: mj_7@gazeta.pl

ROBERT KUZIANIK

PhD Eng. Arch.

Biuro Architektoniczne Q-Arch

e-mail: robert.kuzianik@q-arch.pl

PROFESSOR ZYGMUNT ZIOBROWSKI: LIFE DEDICATED TO SPACE

PROFESOR ZYGMUNT ZIOBROWSKI: ŻYCIE POŚWIĘCONE PRZESTRZENI

ABSTRACT

This paper aims to consolidate the achievements of Professor Zygmunt Ziobrowski, an authority figure in the field of spatial planning and urban planning. His career covered the period from 1959 to 2023. During this time, he engaged in design, research and organizational work. As the Director and Chief Designer of the Institute of Urban Development, he was the author of numerous development plans and studies, each of which was characterized by a well-thought-out methodology and original spatial concepts. He also found time to be active in institutions dealing with space and the environment on a national and international scale. He was the winner of many awards and competitions. His clear and uncompromising views and the extraordinary politeness and decorum with which he was able to defend them earned him universal respect.

Keywords: Ziobrowski, Cracow, Spatial planning

STRESZCZENIE

Artykuł poświęcony jest utrwaleniu twórczych dokonań prof. dra hab. arch. Zygmunta Ziobrowskiego, autorytetu z zakresu planowania przestrzennego i urbanistyki. Jego aktywna działalność obejmowała okres od 1959 do 2023 roku. W tym czasie prowadził działalność projektową, naukową i organizacyjną. Jako dyrektor i główny projektant Instytutu Rozwoju Miast był autorem licznych planów zagospodarowania i studiów, z których każde charakteryzowało się przemyślaną metodologią oraz oryginalnymi koncepcjami przestrzennymi. Aktywnie działał także w instytucjach zajmujących się przestrzenią i środowiskiem w skali krajowej i międzynarodowej. Był laureatem wielu nagród. Jasne i bezkompromisowe poglądy oraz niezwykła kultura osobista, z jaką potrafił ich bronić, zaskarbiły mu powszechny szacunek.

Słowa kluczowe: Ziobrowski, Kraków, planowanie przestrzenne

1. INTRODUCTION

This paper presents the key professional achievements of prof. dr hab. inż. arch. Zygmunt Ziobrowski, in the belief that his life and achievements are of profound importance for the urban planning community.

Professor Zygmunt Ziobrowski was born on 27 June 1938. He passed away on 23 August 2023, at the age of 85. Further in the paper we will refer to Professor Zygmunt Ziobrowski as Professor Ziobrowski.

The paper is divided into eight sections, in which the following topics are discussed: the Professor's academic career, his professional career before 1987, his work with the Institute after 1987, the most important planning projects, awards and positions held, and key publications. The entire professional biography is concluded with a summary that also records the most important facts and achievements of prof. Ziobrowski.

Most of Professor Ziobrowski's works are of the highest quality, and focus on particularly important places in Poland and around the world, that is why they have already been discussed in academic or trade journals. This paper includes only the or descriptions of selected documents that have not been published yet and that we consider to be the most important.

We would like to thank Mrs. Wanda Ziobrowska, the Professor's wife, Barbara Zastawniak and Damian Korecki – long-time employees of the Institute for Urban Development – and Wojciech Jarczewski, the current head of the Institute for Urban and Regional Development, who all provided materials, photos, publications, and shared their memories – without which the preparation of this paper would not have been possible.

2. ACADEMIC CAREER

In 1959, Zygmunt Ziobrowski graduated from the Faculty of Architecture at the Cracow University of Technology. The topic of his thesis project was the design of a dam on the River Dunajec in Jazowsko, along with its surroundings.

In 1967, he supplemented his higher education by graduating from the Urban Planning Studies at the Gdańsk University of Technology under the supervision of Professor Stanisław Różański.

In 1974, the future Professor defended his doctoral thesis entitled 'Kierunki przekształceń struktury funkcjonalno-przestrzennej układów osadniczych o funkcjach rekreacyjnych (strefa górską i nadmorska)' ('Directions of the transformation of the functional-spatial structure of settlement systems with recreational functions (mountainous and coastal zone)' in English) and received a doctoral degree in Architecture. Professor Stefan Żychoń was the supervisor of his thesis.

For the next nearly twenty years, Professor Ziobrowski worked intensively, gaining experience as a designer. This practice became an inspiration and a source for his academic work, which in turn yielded benefits in consecutive design projects.

In the 1990s, the Professor coordinated a research project under the Central Programme of Basic Research (CPBR) entitled 'Urban Economy Enhancement'. The research conducted for this project became the basis of his habilitation thesis entitled 'Mierniki jakości przestrzeni miejskiej' ('Quality Indicators of Urban Space' in English). The author proposed ca. 120 indicators grouped into six components and used them to assess the quality of urban space in three major cities: Krakow, Poznań, and Warsaw.

In 1993, shortly after obtaining his post-doctoral degree (habilitation), he was appointed as a professor at the Institute by the resolution of the Academic Council of the Institute of Geography and Spatial Organization (IGPiK).

The teaching that accompanied the Professor's academic work was of an expert nature, expressed in lectures for full-time and postgraduate studies at universities in Kraków (primarily at the Krakow University of Economics), Warsaw, and Szczecin.

Towards the end of 2010, by the resolution of the Academic Council of the Institute for Urban Development, Professor Ziobrowski was appointed an associate professor.

In 2015, he was awarded the title of full professor in the field of technical sciences. The nomination was presented to him by the President of Poland, Bronisław Komorowski, on 31 July 2015 (Ill. 1).

3. PROFESSIONAL ACTIVITY BEFORE 1987

After graduating in 1960, the future Professor Ziobrowski left Krakow and took up a position at the Voivodeship Urban Planning Office in Koszalin. In Pomerania, he drafted, among other things, a plan for the touristic development of the Koszalin Voivodeship and developed a coordination plan for the development of tourism along the entire coastal area.

In 1967, Ziobrowski organized a branch of the Institute for Tourism Development of the GKKFiT¹

¹ GKKFiT stands for the Main Committee for Physical Culture and Tourism. Originally, in 1960, the Main Committee for Physical Culture was renamed the Main Committee for Physical Culture and Tourism. In 1978, the GKKFiT was split into the Main Committee for Physical Culture and Sports and the Main Committee for Tourism. The GKKFiT was re-established in 1985 when the Main Committee for Physical Culture and Sports and the Main Committee for Tourism were merged. In 1988, it was replaced by a new department, the Committee for Youth and Sports.

in Krakow, as a branch of the institute in Wrocław, which led to his return to Krakow.

In 1969, he received an offer from the then-head of the Municipal Urban Planning Office, Tadeusz Bagiński, to join a team of designers that was organizing the general plan of the Krakow Urban Complex (hereinafter referred to as KZM) under the direction of the Head Designer, Doctor Krystian Seibert. As Professor Ziobrowski recalled, working in a group of experienced professionals was a period of exchanging thoughts and views, acquiring knowledge, and collecting his own experience.

Shortly after starting work in K. Seibert's team, the Professor received an offer to participate in the planning of Baghdad (Iraq), where a team from the Krakow-based Miastoprojekt, led by Bolesław Skrzybalski, was working. At that time, the city lying on the Tigris River had a population of 3.5 million, and the master plan anticipated growth to about 7.0 million residents. In 1971, he went to Iraq, interrupting his work on the KZM plan. However, this fascinating professional adventure in Baghdad had to be cut short after two years.

Upon his return to Poland, Professor Ziobrowski re-engaged in the work on the KZM plan. He was promoted to the deputy of the General Designer, being responsible for the current coordination of substantive work, with particular emphasis on the development study of the Krakow city centre.² Within this project, extensive model and methodological studies were conducted on the construction of the most probable development variants of the KZM. A multi-criteria method for selecting (optimizing) areas for development was also developed, which was detailed in Krystian Seibert's book entitled *Plan Wielkiego Krakowa*.

The KZM plan was adopted in 1977 (Ill. 2), and in the following years, the focus shifted to the development of detailed plans.

At the Municipal Design Office, Professor Ziobrowski completed several projects, including a work entitled 'Urban Greenery System – Preliminary Concept of the General Implementation Plan' in 1975 (Ill. 3). Analyses related to greenery and its systematic incorporation in spatial planning were particularly important to the Professor, which can be seen in all the planning documents he prepared.

In the 1980s, while working at the Krakow Development Bureau, Professor Ziobrowski was the General Designer for the agglomeration and plans in the centre of Krakow, including plans for Kazimierz and Stradom (together with Leszek Kaczmarek) and the Old Town.

4. WORK AT THE INSTITUTE OF SPATIAL MANAGEMENT SINCE 1987

At the end of 1987, Professor Ziobrowski became the director of the Krakow Branch of the Institute of Spatial and Municipal Management (IGPiK). The political transformation period resulted in the Institute having to face challenges that were different from previous ones. The institute's previous academic operations required new research and application directions, as well as increasingly modern operating conditions. Using his personal experiences and the staff of the Institute, and especially thanks to his openness to the new reality, Professor Ziobrowski enhanced the Institute's position in the areas of environment protection and shaping, urban engineering, municipal management, and spatial planning.

One of the first major projects during those years was a research project coordinated by Professor Ziobrowski under the Central Program of Basic Research (CPBR) entitled 'Poprawa funkcjonowania gospodarki przestrzennej'. The research conducted as a part of this project became the basis for the Professor's post-doctoral thesis, titled 'Mierniki jakości przestrzeni Miejskiej', which remains relevant even three decades after its publication.

In 1992, Professor Ziobrowski won a competition and secured a significant, long-term (up to the year 2000) Polish–British programme for the Krakow branch titled 'Gospodarka Przestrzenna Gmin', conducted under the Local Government Assistance Program (LGAP) and supported by the British Know-How Fund (with British experts participating from Llewelyn Davies, University College of London, and Halcrow Fox). The programme's objective was 'to support and strengthen democracy in Poland through practical advice in the field of local government operations under the new political and economic system' (Podolak, Graham, 1998). The programme had a comprehensive and broad scope, focused on building a formula for spatial planning that suited the new political conditions. It was accompanied by international conferences, seminars, and training sessions. The result of this work was a guidebook, which saw four subsequent editions between 1993 and 1998, and in 1997, received two awards: a Polish one from the Minister of Internal Affairs and Administration of Poland and a British one from the British Consultants Bureau.

One of the Professor's undeniable achievements was that the Kraków Branch, in the first years after the political transformation, strengthened its position in the market of research on spatial economy and soon became one of the more important centres of spatial planning in the country. Professor Ziobrowski initiated training cycles for local governments in the field

² At that time, the other deputy of the General Designer was Jerzy Grzymek, and the director of the BRK (Krakow Development Bureau) was Ryszard Kinda.

of broadly understood spatial planning and was also one of the founders of the still-active Spatial Economy Forum of the Lesser Poland Institute of Local Government and Administration (MISTiA).

The operations of the Kraków branch of IGPIK under the Professor's leadership were oriented towards broadly defined spatial development management under new conditions, including urban revitalization, city policies, the municipal economy, urban marketing, environmental protection, and more. The Professor drew upon his own experience and interdisciplinary expert collaboration both in Poland and abroad.

For nearly a decade, the Professor also made efforts to make the Krakow branch of IGPIK independent. These efforts were crowned with success in 2002 when *Prof. Ziobrowski* became the head of the newly established, autonomous Institute for Urban Development (IRM). He then broadly expanded international cooperation, participating in or leading numerous projects.

In 2002, he was elected as the first president of the newly established professional self-government body – the Chamber of Polish Urban Planners (Ill. 4). This election was a confirmation of the recognition of his previous projects and his standing in the community of Polish urban planners.³

He successfully continued to combine his career in professional self-government with his professional practice.

Concurrently with his involvement in European projects, *Prof. Ziobrowski* secured several grants in national competitions. Among them, for example, can be mentioned:

- ‘Studium instrumentów operacyjnych dla procesów restrukturyzacji i rewitalizacji obszarów zurbanizowanych’, the result of which was a publication titled *Rewitalizacja, Rehabilitacja, Restrukturyzacja – odnowa miast* which at that time (published in 2000) was the most comprehensive overview in Polish on these topics.
- An independent research project entitled *Gospodarowanie przestrzeni w Polsce w świetle integracji z Unią Europejską – uwarunkowania, kierunki zmian (2003–2005)*.
- A dedicated project entitled *Opracowanie i wdrożenie metod technologii zarządzania informacją przestrzenną w procesach decyzyjnych administracji publicznej stworzony wspólnie z ESRI – Polska (Environmental System Research Institute) (2005–2007)*, which involved developing a method for using spatial information in the management process of public administration bodies at the municipal and district levels and developing a prototype of the entire information system.

³ He held the position of President for one term until 2006.

- The largest was a commissioned project entitled ‘*Rewitalizacja miast polskich jako sposób zachowania dziedzictwa materialnego i duchowego oraz czynnik zrównoważonego rozwoju*’ (2006–2010).⁴ In this project, for the first time in Poland, German, French, and British experiences were collected, the scale of the decay of Polish cities was dimensioned, problems related to the revitalization of cities in Poland were identified and evaluated, assumptions of revitalization policy towards cities were drafted in national, regional, and local terms, and numerous cases of good practice developed in Polish cities were collected. The project was accompanied by two international congresses (2010 and 2012), with Professor Ziobrowski as the animator and chairman of the Programmatic Council. The project resulted in a twelve-volume series of publications, a website, and also a Postgraduate Programme entitled *City Revitalization – Organization and Financing*.

5. MOST IMPORTANT SPATIAL PLANNING PROJECTS

In this section, we have presented, in our opinion, the four most important urban planning projects conducted under the Professor's direction for large urban centres, two of which concern Krakow, the city that was closest to his heart.

5.1. Tripoli – Libya

Soon after the adoption of the KZM plan in the late 1970s, Professor Ziobrowski received an offer to join the Warsaw Development Planning Office (BPRW) which, under the auspices of Polservice-Vadeco, was to prepare so-called second-generation subregional and local plans for the Tripolitania region in Libya. This was his second trip to the country and a significant professional challenge. First, he had to collaborate with a team completely unknown to him, and second, the scope of work was not clearly defined until his departure. His stay in Libya lasted almost four years, and the outcome was the completion, together with Tadeusz Michalak, of the regional socio-economic plan, the Tripolitania region plan, and the spatial development plan of the Tripoli agglomeration.⁵

⁴ This project was implemented by the IRM in the role of project leader, with the team of the Institute of Geography and Spatial Management of the Jagiellonian University under the direction of B. Domański, the team of the Warsaw School of Economics (SGH) under the direction of Marek Bryx, and the team of Forum Rewitalizacji under the direction of Krzysztof Skalski.

⁵ Between 1968 and 1980 in Libya, a comprehensive spatial planning programme known as the First Generation Plan was implemented. General and urban plans were prepared

Since 1979, the Libyan authorities began intensive planning efforts at all levels, with a perspective towards the year 2000. National frameworks were established, on the basis of which short-term five-year and long-term twenty-year plans, as well as regional plans covering four areas, were developed: Benghazi and Jubel el Akhdar, Tripoli and the western coastal districts, Sebha including most of the Fezzan territories, and El-Khalij from the Gulf of Sirte and Kufra. Four international planning groups were invited for collaboration. A series of reports prepared by each of these groups covered development planning for the respective regions up to the year 2000, including preliminary and final regional plans, as well as general and detailed plans for certain settlements in each region. Each General Plan and Development Plan report analysed existing conditions, assessed resources and constraints, established forecasts for population and employment, developed a programme for social and technical infrastructure, all spatially expressed in the form of physical main and urban plans.

Four international teams were commissioned to develop the plan: Doxiadis Associates International, Speerplan from Frankfurt am Main, Finnmap from Helsinki, and the Polish consortium Polservice-Vadeco.

The consortium was based on specialists from the Warsaw Development Planning Office (BPRW) with Professor Ziobrowski serving as the General Designer (Ill. 5, 6). The commission involved the preparation of the Tripolitania Regional Plan, as well as 33 General Plans and 46 Detailed Plans (Polservice 1980).

Land use maps (Ill. 7) were a fundamental part of the general plan and served as a tool for further spatial policy implementation. The final outcome of the Polish team's work was the 1985 publication of the report: Tripoli area regional plan – 2000. final report: physical development recommendations and guidelines (see ill. 8).

This report and the so-called second-generation plans effectively contributed to a more balanced spa-

for major cities and towns. However, this planning programme was concluded earlier due to the dynamic economic and social changes that took place in Libya in the late 1970s. The authorities realized that a re-evaluation of the existing plans was necessary. As a result of this re-assessment, a new planning programme emerged, named Second Generation, which was envisioned for the years 1980–2000. This programme included the National Perspective Plan 1980 – 2000; the provision of regional development plans (for the regions of Tripoli, Benghazi, Al-Khalij, and Sebha); the preparation of 18 subregional plans covering all administrative areas; and the development of 244 urban plans consisting of a General Plan and Development Plans for major settlements. This information is attributed to Kh. Bashir R. Azlitni.

tial development of Libya, and consequently to the improvement of living conditions in these areas. They served Libya's development throughout the entire fifteen-year period they were designed for, and even longer. From a methodological standpoint, this was an unprecedented undertaking due to the comprehensiveness of preparing an entire hierarchy of plans, as well as the attempt to integrate spatial planning with the socio-economic development programme.⁶

5.2. Kraków – 1988

In 1984, the Professor returned from Libya to work in the BRK, where he was tasked with preparing a new plan for Krakow. This was necessary as the conditions for the city's development and the political climate had changed since Krystian Seibert's plan in 1977, influenced by the Solidarity movement. The philosophy of development and changes in the spatial planning assumptions for the city were presented in the publication *Quo Vadis Cracovia – Jaki jest Kraków i czym ma być w przyszłości* (*Quo Vadis Cracovia*, 1985) and were incorporated into the spatial development plan for the city of Krakow in 1988. The most important principles of the developed plan were:

- The idea of a 'return to the city' in a physical and structural sense, focusing on initiating larger-scale processes of modernization, revitalization, rehabilitation, and restructuring, as opposed to expansion primarily through new residential developments.
- The idea of forming the city's structure as a 'city of small towns', with the aim to preserve the uniqueness, traditions, social atmosphere, and architectural character not only of the Old Town, Kazimierz, and Old Podgórze, but also of Kleparz, Grzegórzki, Półwsie Zwierzynieckie, Dębniki, Bronowice, Wola Justowska, Wzgórze Krzesławickie, and other complexes, including contemporary buildings.

⁶ These plans were later criticized for being inflexible in responding to rapidly changing socio-economic conditions and a quickly growing population. However, it is essential to consider that they were developed in the early 1980s when Libya was under complete autocratic rule. Over time, urban development ceased to be the exclusive task of the Great Jamahiriya's public sector and increasingly depended on private sector investment behaviour and societal acceptance. In this context, an international tender was announced in 2003 to prepare the Third Generation Plan. Professor Ziobrowski, as a well-recognized specialist in this region, was invited to participate in this tender as part of the Lesser Poland Geodetic and Design Group from Tarnów. The goal of the Third Generation planning was not only to update the plans to changing socio-economic conditions but also to create a digital spatial information system accessible at all administrative levels, based on modern digital maps and aerial maps covering the entire territory of Libya. Unfortunately, due to rapidly changing political conditions, these efforts were suspended.

In the general plan approved by the City Council of Krakow on 25 April 1988 (Ill. 9), an original proposal for the siting of the third campus of the Jagiellonian University was also presented, as one of the more important elements of the city's spatial structure. One significant methodological change was the presentation of the plan's provisions on a drawing made to a scale of 1:2000, which was made possible by the use of many prepared and current detailed plans.

5.3. Krakow – 1994

At the beginning of the 1990s, the new City Council of Krakow decided to revise the local general spatial development plan of the city prepared in 1988, and to adapt its provisions to the new free-market conditions. Professor Ziobrowski was asked to complete this task. After agreeing on the proposal and organizing the project, work began with an interdisciplinary team, which, in addition to experts from the IGPIK, included experts from the Cracow University of Technology (Aleksander Böhm and Andrzej Rudnicki with their respective teams), the University of Economics in Krakow (Anna Karwińska, Leszek Kałkowski), as well as the Krakow Development Office (Jerzy Grzymek, Agnieszka Mancewicz). The innovative spatial solutions applied in the plan included:

- The introduction of 'development policies' in the areas of spatial development, land management, transportation, technical infrastructure, and environmental protection aspects.
- The incorporation of the concept of 'strategic areas' into the plan's provisions, i.e., areas with the greatest transformations and/or implementation of major urban projects (Transport Centre – PKP Railway Station, Olsza Service Centre, Zabłocie as part of the city centre, and others).
- The establishment of a clear concept for the development of Krakow's main centre, aimed at enhancing the programmatic and physiognomic attractiveness of traditional service routes extending from the centre towards large residential complexes, which together with the historical centre of Krakow and new strategic areas, form a radial model.
- The proposal of a new concept for the so-called third ring road.

The provisions of the plan were presented in a new way, which involved:

- Reducing the emphasis on the detailed designation of land use in favour of increasing the level of detail of provisions related to building conditions and land development methods, including provisions on building heights.
- Formulating written provisions as local law regulations, binding the land use provisions with mul-

ti-layered provisions that define the conditions of building and land development forms.

On 16 November 1994, after a heated discussion at a session, where the planners had to verbally fight and convince the members of the legitimacy of the provisions of the General Plan, the Krakow City Council adopted the local general spatial development plan for the city of Krakow (Ill. 10).

5.4. Warsaw – 1998

The Spatial Planning Act, which was in force since 1 January 1995, introduced significant changes in planning, including imposing an obligation on municipalities to prepare studies of conditions and directions for spatial development. Warsaw was the first major city to do so. The Management Board of Warsaw decided that the selection of the authors and the General Designer of the Study would take place through an urban planning competition, the subject of which would be the presentation of a proposal of the document. On 16 December 1996, a public opening of the envelopes took place, and the results of the competition were announced. The winning entry was prepared by a team led by Professor Ziobrowski (Ill. 11, 12).

The competition jury emphasized the high level of the entries and indicated which of their elements should be used in the further work on the Study. The jury advocated for the development of a bold vision for Warsaw's development, supported by a thorough analysis of its conditions. The jury expressed hope that the concept developed in this way would gain public approval and emphasized the value of the ideas, structure, and method in their opinion (Opinion of the TUP Competition Jury, 1996):

The leading idea of the work is to shape a new, universally attractive centre of the nation's capital. This is an innovative approach that responds to today's European challenges, though its realism may raise doubts.

The main goal: Warsaw as a metropolis of global significance, while also being friendly to its residents, is layered into strategic objectives and operational goals, which are substantive and original in their content and methodologically well-organized. The authors advocate for actions to clarify the structure of Warsaw by distinguishing:

- 'Varsavian Warsaw – local, homely, with a distinct identity of the municipalities,
- 'Mazovian Warsaw' – regional (at the voivodeship level),
- 'Warsaw' – as a capital, a symbol and a place for decision-making,
- 'European Warsaw – metropolitan, a bridge between Western and Eastern Europe.' (...).

The proposed evolution of Warsaw's spatial structure, focusing on changes that shape new elements

of this structure, is particularly aimed at giving Warsaw the image of a European metropolis, bringing it closer to the river, and forming the Green Ring of Warsaw. New bridges linking the left bank of the River Vistula with Praga Port and the area of the X-lecia Stadium emphasize the need to create the 'Warsaw Salon' and Warsaw's City.

The work accurately identifies the problems of shaping and protecting Warsaw's environment and correctly defines the nature of the city's interaction with its surroundings. It presents a valid, though somewhat unrealistic, idea of the Green Ring of Warsaw and the zoning of green spaces (gold, silver, and green) and highlights the important issue of protecting agricultural land from development. It draws attention to shaping the spatial structure in accordance with the principle of eco-development, but does not specify how this principle will be implemented. (...).

The method adopted in the work is characterized by logical construction and consistent reasoning. The authors pay special attention to:

- The connections of the city's spatial policy with active land management;*
- The adoption of a formula for negotiating the city's spatial policy with municipalities;*
- The wide publication of the Study;*
- The development of partial reports of the Study.*

The entire justification was summarized by the competition jury as follows:

The high merits of the work, both in terms of substance and methodology, make it a strong candidate for the award. The presented method, concept, and organizational proposal provide a solid foundation for undertaking work on the Study of Conditions and Directions of Spatial Development of the Capital City of Warsaw.⁷

⁷ Describing this document, it is worth recalling the statement of eminent Warsaw urban planner Jan Maciej Chmielewski, who in *Krajobraz Warszawski* No. 32 from March 1997, characterized the completed work as follows: *As a result of the competition conducted by the Main Board of the Polish Society of Town Planners (ZG TUP) for the proposal of the study of conditions and directions of spatial development of the capital city of Warsaw, a rich material was obtained that sums up most of the problems discussed in Warsaw concerning the development of the city. The competition entries were also an interesting presentation of planning methods and techniques, as well as professional views on the scope and directions of spatial policy that should be implemented by the city authorities. The concept that was awarded, and its authors, who will continue to work on the Study by bringing a number of new threads and design proposals to this discussion, while offering a model of elaboration that logically fits into the requirements of the Act on Spatial Planning and the Act on the System of the Capital City of Warsaw. The positive feature of the awarded work emphasized by the competition jury, i.e., the concentration on the qualitative development*

The proposal's great merit was the extremely clear distinction of elements of the metropolitan area structure such as the City, the Green Ring of Warsaw, the Satellite Cities, as well as the distinction within the city structure itself of elements like the Centre, the 'Warsaw Salon' turning the city towards the River Vistula, urban axes, district centres along with Recreational District Centres, and finally the natural system connecting the city with the Green Ring of Warsaw, as well as concentrations of manufacturing, both existing and planned for restructuring and modernization.

The particularly interesting concept in terms of environmental and ecological aspects was the proposal to divide Warsaw into three zones with different modes of action.

- Central Zone ('Golden Warsaw'):* This area, characterized by a disrupted natural cycle of matter and energy, is a beneficiary of the beneficial effects of the natural environment.
- Urban Zone ('Silver Warsaw'):* This zone acts both as a recipient and a contributor to the beneficial effects of the natural environment. It features fragmented development areas and ecological corridors.
- Suburban Zone ('Green Warsaw'):* Largely located outside the administrative boundaries of the city, this area is dominated by natural processes. It is a donor of the beneficial effects of the natural environment. In this zone, residential, transport, industrial, and other human activities should be subordinate to the natural function.

Following the success in the competition, the Professor's team, expanded by the teams of Aleksander Böhm and Andrzej Rudnicki from the Cracow University of Technology, in collaboration with the team of the Warsaw Urban Planning Studio, led by Jacek Bobiński engaged in drafting the study. The most significant challenges associated with the work included: the implementation of the so-called 'Warsaw Act' – within the city, there were eleven municipalities with equal competencies, including cooperation in the

of the city, aimed at more effective use of its assets and reserves lying in the existing development, should be echoed in public opinion. Everyone would like their city to be more beautiful and functionally organized. The authors of the awarded work show how to implement this aspiration and what role the Study of Conditions and Directions of Spatial Development of the Capital City of Warsaw should play in it. It must be stressed that the competition method of arriving at design proposals and the choice of design teams based on it is the most effective direction. It allows for opening a wide discussion among the best professional bodies and interested city residents to obtain rich study material, comprehensively and multifacetedly considering the design problem, and choosing concepts and directions of action based on objectivized criteria. The Polish Society of Town Planners hopes that the competition will not be an exception in the planning practice of Warsaw (Chmielewski, 1997).

development of the study; spatial problems associated with the development of the capital city with a special emotional dimension, including the need to resolve Krakow-Warsaw animosities; and determining the role Warsaw would play in the metropolitan area (Ill. 13).

After nearly two years of work, in 1998, the study was adopted by the Warsaw City Council. For the authors of this project, it was one more success, further experience in the field of urban planning for large cities, and also a demonstration of their skills in collaboration and coordination of large teams.

6. AWARDS AND POSITIONS

Professor Ziobrowski was repeatedly honoured for his achievements. Among the most important awards received by the Professor are those for the projects in which he served as design team leader:

1. First prize in TUP competition no. 12/68 for the development of motor tourism routes in the Wrocław Voivodeship.
2. Third prize in TUP competition no. 24/71 for the drafting of a study for the redevelopment of the central area of the city of Opole (team leader with K. Seibert.)
3. First distinction in TUP competition no. 31/73 for a detailed plan for the spatial development of the downtown district of Koszalin.
4. Third honourable mention (no awards given) in TUP competition no. 12/76 for the proposal of a general and detailed plan for the Nałęczów–Wąwolnica complex.
5. First prize in TUP competition no. 12/77 for the drafting of a spatial development concept for the botanical garden in Pawłowice near Poznań.
6. First prize in the TUP competition no. 47/78 for the development of a study for the detailed spatial development plan of the downtown and service centre of Słupsk.

And:

7. Awarded the rights of an Artist by request of the SARP, granted by the Minister of Culture and Art in 1984,
8. Silver Honorary Badge of the TUP received in 1989 (Professor Ziobrowski was a member of the society since 1967),
9. Collective award from the British Consultants Association for the Llewelyn Davies team led by G. Tomlinson and the IGPIK Kraków team led by Z. Ziobrowski.

In addition, due to his extensive experience, Professor Ziobrowski held various positions in advisory bodies, among which the most important include:

- The position of President of the National Council of the Chamber of Urban Planners (2002–2006),

- The position of Chairman of the Main Urban Planning and Architectural Commission (2002–2007),
- Membership in the National Spatial Economy Council,
- Membership in the Committee for Spatial Development of the Polish Academy of Sciences (PAN),
- Membership in the board of INTA (Governing Board of the International Urban Development Association),
- Membership in the ESPON Project Assessment Committee (Sounding Board),
- Membership in the European Commission of the UN in the Working Group for Harmonious Development of Human Settlements.

7. MOST IMPORTANT PUBLICATIONS

An inherent consequence of a pursued academic and research career are reports and publications. Among the numerous publications for which Professor Ziobrowski was the author or editor, the most important, according to the authors, include the following: ‘Kierunki przekształceń struktury funkcjonalno-przestrzennej układów osadniczych o funkcjach rekreacyjnych (strefa góraska i nadmorska)’ – doctoral thesis, 1974; *Mierniki jakości przestrzeni miejskiej* (1992), *Zasady zapisu ustaleń planów miejscowych* – together with Barbara Zastawniak and Stanisław Reizer (1995), *Urbanistyczne wymiary miast* (2012), and *Blaski i cienie planowania rozwoju przestrzennego Krakowa: fakty i wspomnienia* – with Magdalena Jaśkiewicz and Robert Kuzianik (2023).

These publications address various themes and issues related to cities and metropolitan areas in Poland and Europe, covering aspects of planning, construction, operation, and then processes of their revitalization.

8. CONCLUSIONS

Professor Zygmunt Ziobrowski, the holder of a post-doctoral degree in architecture, was an authority in the field of urban planning and spatial planning. He served with his knowledge and experience until the last moments of his life. His professional standing stemmed from his undeniable achievements and professional legacy. He based his professionalism on the continuous search of planning methods and relations with related fields of development management appropriate to changing circumstances. Such a broad view of the issues meant that he built interdisciplinary teams of experts around the projects he engaged in, providing a platform for exchanging knowledge and opinions. He drew inspiration from such cooperation, but at the same time inspired all who had the opportunity to work with him.

His authority was built not only on knowledge and experience, nor solely on the ability to collaborate, but also on his attitude towards his coworkers and professional challenges. He tirelessly reiterated that the profession of an urban planner is a profession of public trust, and he himself never failed that trust. He also believed that urban and spatial planning should be the domain of not only architects but also of other professional groups.

Considering His greatest achievements in spatial planning (Tripoli, Krakow, Warsaw), it is necessary to emphasize his pioneering approach to integrated planning, in which spatial development must be closely linked to development strategy and socio-economic development programming, always based on reliable data and insightful analyses. The identification of strategic areas in plans, crucial for the development of urban development projects and tasks for authorities and local governments, was always a hallmark of the planning methodology that he had created, just like the clear division of the city's structure and the precise hierarchization of strategic and operational goals. In this regard, His views were well ahead of his time,

though now being introduced into current law, they become obvious and universally applicable.

It is also worth emphasizing Professor Ziobrowski's efforts to meet the requirements and needs of spatial planning brought about by ongoing changes and circumstances. Understanding these changes, the ability to predict them, and striving to ensure that plans could be an effective tool for spatial management were the basis for methodological searches and innovative solutions. The result was planning documents that served local governments for many years.

In the last year of his life, he published a very important book entitled *Blaski i cienie planowania rozwoju przestrzennego Krakowa: fakty i wspomnienia*. He was also scheduled to speak at a conference that summarized the centennial anniversary of the TUP's operation in Krakow — as recently as March 2023, he was finalizing the topic of his presentation. Unfortunately, he could not participate in this event.

Professor Zygmunt Ziobrowski was, is, and will remain an icon of Polish urban planning and a role-model for future generations of urban planners.

III.1 Presentation of the professorial nomination at the Presidential Palace on 31 July 2015. Source: From the collection of Wanda Ziobrowska.

II. 1. Wręczenie nominacji profesorskiej w Pałacu Prezydenckim 31 lipca 2015 roku. Źródło: archiwum Wandy Ziobrowskiej.

III. 2. Krakow Urban Complex – development zones. Source: From the authors' collection.

II. 2. Krakowski Zespół Miejski — przesądzenia o zagospodarowaniu obszarów. Źródło: archiwum autorów.

III. 3. Urban Greenery System – Preliminary Concept of the General Implementation Plan. Source: From the authors' collection.

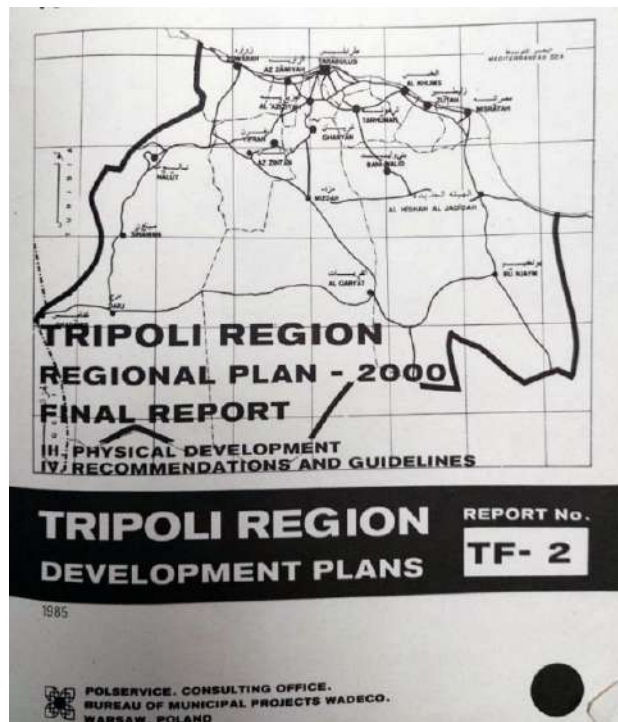
II. 3. System zieleni miejskiej — szkicowa koncepcja ogólnego planu realizacyjnego. Źródło: archiwum autorów.

III. 4. Photo of the First President of the Chamber of Urban Planners. Source: Korzeń, J. (red.) (2022) Stulecie Towarzystwa Urbanistów Polskich 1923–2023.

II. 4. Zdjęcie I Prezesa Izby Urbanistów. Źródło: Korzeń, J. (red.), 2022. Stulecie Towarzystwa Urbanistów Polskich 1923–2023.

BOARD OF DIRECTORS:	
STANISŁAW KLUSZEWSKI, M.A.; EUGENIUSZ WLAZ, M.Sc.; KRZYSZTOF EUBIENSKI, M.Sc.; ANDRZEJ TRUCHIMOWSKI, M.Sc.; ZDZISŁAW KOSESKI, B.Sc.; ANTONI WRÓBLEWSKI, M.Sc.	
AUTHORS:	
WADŁAW PIZIORSKI, M.Sc.Arch.	- Project Manager
TADEUSZ MICHAŁAK, M.A.	- Deputy Project Manager Chief Regional Planner
ZYGMUNT ZIOBROWSKI, D.Sc.Arch.	- Chief Physical Planner
WOJCIECH MATUSIK, M.A.	- Regional Programmer
ZBIGNIEW FILIPOW, M.Sc.Arch.	- Project Coordinator
KRZYSZTOF PACEWICZ, M.Sc.	- Technical Infrastructure
ALINA BIENCZYK, M.Sc.	- Agriculture
ZDZISŁAW BIERNACKI, D.Sc.	- Physiography
LESZEK CIŚKO, M.A.	- Housing and Social Infrastructure
MIECZYSLAW CZERNICKI, M.Sc.	- Transport
SYLWESTER KITKIEWICZ, M.A.	- Demography
BOGDAN ŁYP, M.Sc.	- Water Economy
STEFAN PARYS, M.Sc.	- Water Economy
ANDRZEJ PIKULSKI, M.Sc.	- Agriculture and Forestry
JERZY PIOTROWSKI, M.A.	- Demography
TADEUSZ ROSSIAN, D.Sc.	- Fuel and Power Economy
RYSZARD STOLARCZYK, M.A.	- Industry
MARCIN ŚWIETLIK, M.Sc.Arch.	- Physical Development
JERZY SZAJER, M.Sc.	- Telecommunication
PIOTR ZARZYCKI, M.Sc.	- Transport
ZDZISŁAW ZIELIŃSKI, M.Sc.	- Sewerage

Ill. 5. List of authors of the final report by Polservice-Wadeco for Tripoli. Source: From the authors' archive.

Ill. 6. Cover of the final report by Polservice-Wadeco. Source: From the authors' archive.

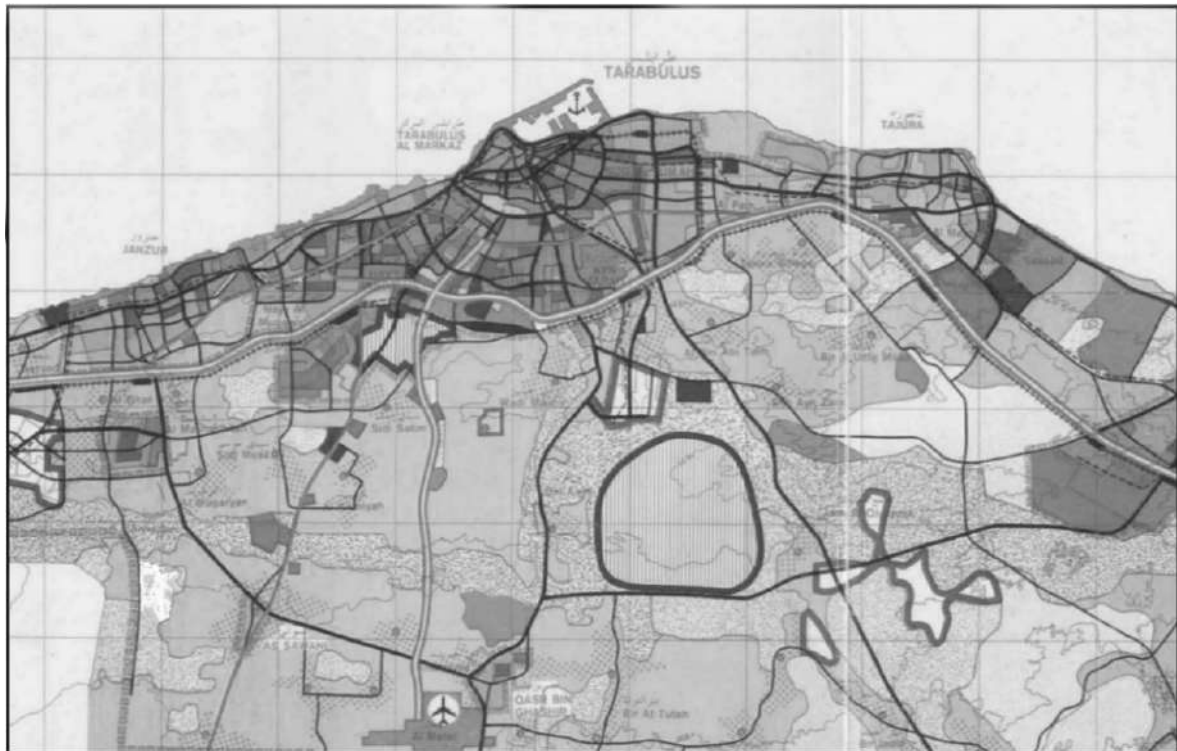
Il. 5. Lista autorów raportu końcowego Polservice-Wadeco dla Trypolisu. Źródło: archiwum autorów.

Il. 6. Okładka raportu końcowego Polservice-Wadeco. Źródło: archiwum autorów.

Ill. 7. Land use in Tripoli in 1980. Source: From the authors' archive.

Il. 7. Użytkowanie gruntów w Trypolisie w 1980 roku. Źródło: archiwum autorów.

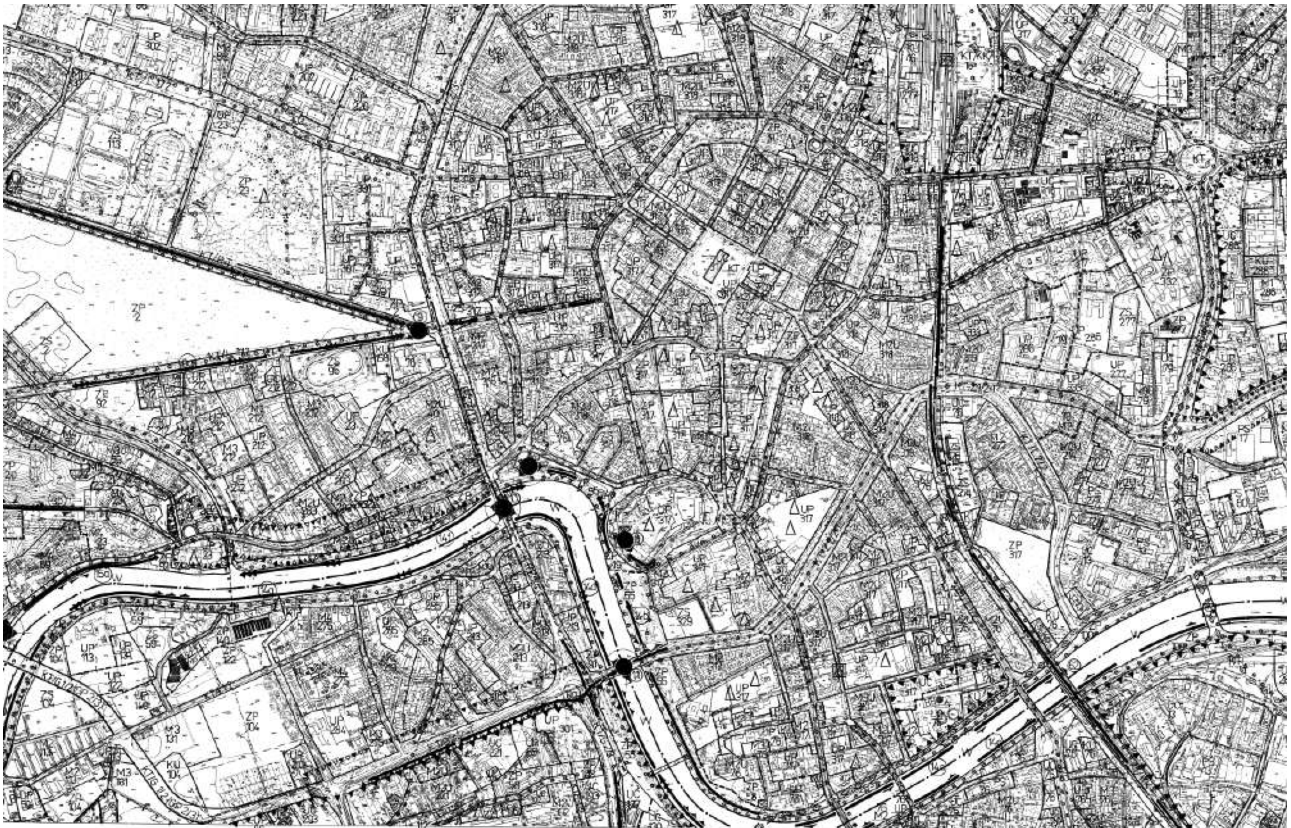
III 8. Proposed land use structure for the year 2000. Source: From the authors' archive.

II. 8. Proponowana struktura użytkowania gruntów na rok 2000. Źródło: archiwum autorów.

III. 9. Sheet entitled 'Directions of Spatial Policy in Relation to the Protection of Cultural Environment and Shaping of Spatial Composition' (drawing no. 18) of the local general spatial development plan of the city of Krakow (approved by resolution no. XXXVII/229/88 dated April 25, 1988, by the City Council of Krakow. Source: From the authors' collection.

II. 9. Plansza pt. *Kierunki polityki przestrzennej w odniesieniu do ochrony środowiska kulturowego i kształtowania kompozycji przestrzennej*, rys. nr 18 miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Krakowa (zatwierdzonego uchwałą nr XXXVII/229/88 Rady Narodowej Miasta Krakowa z dnia 25 kwietnia 1988 roku). Źródło: archiwum autorów.

III. 10. A segment of the drawing from the local general spatial development plan of the city of Krakow (approved by resolution No. VII/58/94 of the Krakow City Council on 16 November 1994).

II. 10. Fragment rysunku miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Krakowa (zatwierdzonego uchwałą nr VII/58/94 Rady Miasta Krakowa z dnia 16 listopada 1994 roku).

SKŁAD ZESPOŁU

- dr hab. arch. Aleksander Böhm**, prof. PK – kształtowanie krajobrazu
- dr Jacek Bobiński** – ekonomika, metodologia
- dr Władysław Brzeski** – rynek nieruchomości
- mgr Janusz Komenda** – struktura przestrzenna
- mgr inż. Marian Kurowski** – transport
- dr arch. Krystyna Pawłowska** – kształtowanie krajobrazu
- dr hab. arch. Anna Rębowska**, prof. IGPIK – infrastruktura społeczna, metodologia
- dr hab inż. Andrzej Rudnicki**, prof. PK – transport
- prof. dr hab. inż. Marek Siewniak** – ochrona i kształtowanie przyrody
- dr inż. Krzysztof Słysz** – infrastruktura techniczna
- dr hab. arch. Zygmunt Ziobrowski**, prof. IGPIK – koncepcja ogólna, metodologia
- mgr inż. Jan Friedberg** – współpraca autorska
- mgr inż. arch. Artur Gortych**, **mgr inż. Mikołaj Giertych** – koncepcja i opracowanie graficzne
- mgr inż. arch. Bartosz Zdanowicz** – model komputerowy
- mgr inż. arch. Anna Tenerowicz** – współpraca graficzna

III. 11. Composition of the authorial team of the winning project for the Warsaw Study. Source: From the authors' collection.

II. 11. Skład zespołu autorskiego zwycięskiej pracy na Studium Warszawy. Źródło: archiwum autorów.

III. 12. Concept of Development and Transformation of the Spatial Structure of the Capital City of Warsaw Together with the Concept of Shaping the Transportation System – 2nd Competition Board. Source: From the authors' archive.

II. 12. Koncepcja rozwoju i przekształceń struktury przestrzeni Miasta Stołecznego Warszawy wraz z koncepcją kształtowania systemu transportowego — 2. Plansza konkursowa. Źródło: archiwum autorów.

III 13. Warsaw against the background of the suburban zone – first competition sheet. Source: From the authors' collection.
 II. 13. Warszawa na tle strefy podmiejskiej — 1. Plansza konkursowa. Źródło: archiwum autorów.

1. WSTĘP

Autorzy niniejszego artykułu podjęli próbę opisania najważniejszych dokonań zawodowych prof. dra hab. arch. Zygmunta Ziobrowskiego z przekonaniem, że będzie to szczególnie istotne dla środowiska urbanistów.

Prof. Zygmunt Ziobrowski urodził się 27 czerwca 1938 roku, zmarł 23 sierpnia 2023 roku w wieku 85 lat.

W dalszej części artykułu, kiedy będzie mowa o prof. drze hab. arch. Zygmuncie Ziobrowskim, używany będzie skrót Prof. Ziobrowski.

Artykuł dzieli się na osiem części, w których omówiono kolejno: karierę naukową, działalność zawodową przed rokiem 1987, działalność w instytucie po 1987 roku, najważniejsze projekty planistyczne, nagrody i pełnione funkcje, najważniejsze publikacje. Cały życiorys zawodowy zakończono podsumowaniem, w którym zawarto również najważniejsze poglądy Profesora.

Większość prac Prof. Ziobrowskiego to najwyższej jakości opracowania, dotyczące szczególnie ważnych miejsc w Polsce i na świecie, dlatego doczekały się już omówienia w czasopismach naukowych lub zawodowych. W artykule zamieszczono wyłącznie najważniejsze, zdaniem autorów, zdjęcia lub opisy wybranych dokumentów, które nie były dotychczas publikowane.

Dziękujemy za pomoc w przygotowaniu niniejszego artykułu Pani Wandzie Ziobrowskiej — żonie profesora Zygmunta Ziobrowskiego oraz Pani Barbarze Zastawniak i Panu Damianowi Koreckiemu — wieloletnim pracownikom Instytutu Rozwoju Miast, a także Panu Wojciechowi Jarczewskiemu — obecnemu dyrektorowi Instytutu Rozwoju Miast i Regionów. Udośćnione materiały, zdjęcia, publikacje, wspomnienia umożliwiły powstanie niniejszego artykułu.

2. KARIERA NAUKOWA

W 1959 roku Prof. Ziobrowski ukończył studia na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej. Tematem Jego pracy dyplomowej był projekt zapory na Dunajcu w Jazowsku wraz z jej otoczeniem.

W 1967 roku dopełnił wykształcenie wyższe, kończąc Studium Urbanistyczne na Politechnice Gdańskiej u prof. Stanisława Różańskiego.

W 1974 roku Prof. Ziobrowski obronił pracę doktorską pt. *Kierunki przekształceń struktury funkcjonalno-przestrzennej układów osadniczych o funkcjach rekreacyjnych (strefa górską i nadmorską)* (Katalog Bibliotek Politechniki Krakowskiej: https://koha.biblos.pk.edu.pl/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=36385&query_desc=kw%2Cwrdl%3A%20Zygmunt%20Ziobrowski, dostęp: 2.07.2024) i otrzymał stopień doktora w dziedzinie architektury. Promotorem pracy był doc. dr hab. Stefan Żychoń.

Przez prawie 20 następnych lat intensywnie praktykował, zdobywając doświadczenie jako projektant. Praktyka stała się dla Niego inspiracją i źródłem działalności naukowej, która potem owocowała w kolejnych pracach projektowych.

W latach 90. koordynował projekt badawczy Centralny Program Badawczo-Rozwojowy (CPBR) pt. Poprawa funkcjonowania gospodarki miejskiej. Badania wykonane na potrzeby tego projektu stały się podstawą pracy habilitacyjnej pt. *Mierniki jakości przestrzeni miejskiej* (Ziobrowski 1992). Autor zaproponował około 120 mierników pogrupowanych w sześciu komponentach i przy ich pomocy dokonał oceny jakości przestrzeni miejskiej trzech dużych miast: Krakowa, Poznania i Warszawy.

W 1993 roku, zaraz po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego, uchwałą Rady Naukowej IGPIK, otrzymał stanowisko profesora w Instytucie.

Towarzysząca działalności naukowej praca dydaktyczna Prof. Ziobrowskiego miała charakter ekspertyki, wyrażający się wykładami na studiach dziennych i studiach podyplomowych na uczelniach Krakowa (przede wszystkim na Uniwersytecie Ekonomicznym), Warszawy i Szczecina.

Pod koniec 2010 roku uchwałą Rady Naukowej Instytutu Rozwoju Miast Prof. Ziobrowski uzyskał stanowisko profesora nadzwyczajnego.

W roku 2015 roku otrzymał tytuł profesora zwyczajnego w dziedzinie nauk technicznych. Nominację wręczył mu 31 lipca 2015 roku Prezydent RP Bronisław Komorowski (patrz il. 1).

3. DZIAŁALNOŚĆ ZAWODOWA PRZED ROKIEM 1987

Zaraz po studiach w 1960 roku Prof. Ziobrowski wyjechał z Krakowa i podjął pracę w Wojewódzkiej Pracowni Urbanistycznej w Koszalinie. Na Pomorzu wykonał m.in. Plan zagospodarowania turystycznego województwa koszalińskiego oraz opracował plan koordynacyjny rozwoju turystyki w całym pasie nadmorskim.

W 1967 roku Prof. Ziobrowskiemu powierzono zorganizowanie od podstaw filialnej jednostki Zakładu Zagospodarowania Turystycznego GKKFiT⁸ w Krakowie — jako filii instytutu we Wrocławiu, w związku z czym powrócił do Krakowa.

⁸ GKKFiT — Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki. Pierwotnie Główny Komitet Kultury Fizycznej, w 1960 roku został przemianowany w Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki. W 1978 roku GKKFiT został podzielony na Główny Komitet Kultury Fizycznej i Sportu oraz Główny Komitet Turystyki. GKKFiT został ponownie utworzony w 1985 roku, gdy scalone zostały Główny Komitet Kultury Fizycznej i Sportu oraz Główny Komitet Turystyki. W 1988 roku został zastąpiony przez nowy resort — Komitet ds. Młodzieży i Sportu.

W 1969 roku otrzymał od ówczesnego kierownika Miejskiej Pracowni Urbanistycznej — Tadeusza Bagińskiego propozycję dołączenia do organizowanego wtedy zespołu projektantów planu ogólnego Krakowskiego Zespołu Miejskiego (dalej KZM) pod kierunkiem generalnego projektanta — dra Krystiana Seiberta. Jak wspominał Prof. Ziobrowski, praca w grupie doświadczonych profesjonalistów była dla Niego okresem wymiany myśli i poglądów, czerpania wiedzy i zdobywania własnego doświadczenia.

W niedługim czasie od rozpoczęcia pracy w zespole Krystiana Seiberta otrzymał propozycję udziału w pracach nad planem Bagdadu (Irak), nad którym pracował zespół krakowskiego Miastoprojektu pod kierunkiem Bolesława Skrzybalskiego. Wówczas to leżące nad Tygrysem miasto liczyło 3,5 mln mieszkańców. W master planie zakładano wzrost do około 7 mln mieszkańców. W roku 1971 Prof. Ziobrowski wyjechał więc do Iraku, przerywając prace nad planem KZM. Tę fascynującą przygodę zawodową w Bagdadzie musiał jednak przerwać po dwóch latach.

Po powrocie do Polski ponownie włączył się do prac nad planem KZM. Awansował na zastępcę generalnego projektanta, będąc odpowiedzialnym za bieżącą koordynację prac merytorycznych, ze szczególnym uwzględnieniem prac nad Studium rozwoju śródmieścia Krakowa. Drugim zastępcą generalnego projektanta był wówczas Jerzy Grzymek, a dyrektorem BRK Ryszard Kinda. W ramach tego projektu przeprowadzono bardzo rozbudowane studia modelowe i metodyczne nad budową najbardziej prawdopodobnych wariantów rozwoju KZM. Zbudowano również wielokryterialną metodę wyboru (optymalizacji) terenów dla rozwoju, co zostało szczegółowo opisane w książce Krystiana Seiberta pt. *Plan Wielkiego Krakowa* (1983).

Plan KZM został uchwalony w 1977 roku (patrz il. 2) i w kolejnych latach nacisk został przeniesiony na opracowywanie planów szczegółowych.

W Miejskim Biurze Projektów Prof. Ziobrowski wykonał szereg projektów, m.in. opracowanie pt. System zieleni miejskiej — szkicowa koncepcja ogólnego planu realizacyjnego w 1975 roku (patrz il. 3). Analizy dotyczące zieleni i systemowego ich ujmowania w planowaniu przestrzennym były szczególnie istotne dla Prof. Ziobrowskiego, co widać we wszystkich dokumentach planistycznych przez niego sporządzanych.

Pracując w latach 80. w Biurze Rozwoju Krakowa był generalnym projektantem aglomeracji oraz planów w Śródmieściu Krakowa — m.in. planów dla Kazimierza i Stradomia (wraz z Leszkiem Kaczmarzem) i Starego Miasta.

4. DZIAŁALNOŚĆ W INSTYTUCIE GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ OD 1987 ROKU

Pod koniec 1987 roku Prof. Ziobrowski został dyrektorem krakowskiego Oddziału Instytutu Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej (dalej IGPIK). Czas przełomu ustrojowego stawiał przed Instytutem odmienne niż dotąd wyzwania. Dotychczasowa działalność naukowa Instytutu wymagała nowych kierunków badawczych i aplikacyjnych, i jednocześnie coraz nowocześniejszych warunków funkcjonowania. Wykorzystując doświadczenia osobiste i kadry Instytutu, a przede wszystkim, swoją otwartość na nową rzeczywistość, Prof. Ziobrowski budował pozycję jednostki w obszarach ochrony i kształtowania środowiska, inżynierii miejskiej i gospodarki komunalnej oraz planowania przestrzennego.

Jednym z pierwszych dużych projektów w tych latach był projekt badawczy CPBR, koordynowany przez Prof. Ziobrowskiego, pt. Poprawa funkcjonowania gospodarki przestrzennej. Prowadzone w jego ramach badania stały się podstawą — po 30 latach wciąż aktualnej — jego pracy habilitacyjnej pt. *Mierniki jakości przestrzeni miejskiej* (Ziobrowski, 1992).

W 1992 roku Prof. Ziobrowski wygrał konkurs i pozyskał dla krakowskiego Oddziału ważny, polsko-brytyjski, długoletni (do 2000 roku) program pt. *Gospodarka przestrzenna gmin*, realizowany w ramach Programu Wspierania Samorządów Lokalnych (LGAP — Local Government Assistant Program) i wspomagany przez brytyjski Fundusz Know-how (ze strony brytyjskiej uczestniczyli eksperci z Llewelyn Davies, University College of London i Halcrow Fox). Celem programu było *wsparcie i umocnienie demokracji w Polsce przez praktyczne doradztwo w dziedzinie działania samorządu lokalnego w warunkach nowego ustroju politycznego i gospodarczego* (Podolak, Graham, 1998). Program miał bogaty i szeroki zakres, zorientowany na budowanie formuły planowania przestrzennego odpowiadającej nowym warunkom ustrojowym. Towarzyszyły mu międzynarodowe konferencje, seminaria i szkolenia. Wynikiem prac stał się poradnik, który w latach 1993–1998 doczekał się czterech kolejnych wydań, a w 1997 roku otrzymał dwie nagrody: polską — Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji RP, a także brytyjską — British Consultants Bureau.

Niewątpliwą zasługą Prof. Ziobrowskiego było to, że Oddział krakowski już w pierwszych latach po zmianie ustrojowej wzmocnił swoją pozycję na rynku badań nad gospodarką przestrzenną i wkrótce stał się jednym z ważniejszych ośrodków planowania przestrzennego w kraju. Prof. Ziobrowski zainicjował cykl szkoleń dla lokalnych samorządów w dziedzinie szeroko pojmowanego planowania przestrzennego, był

też jednym z założycieli działającego do dziś Forum Gospodarki Przestrzennej Małopolskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji (MISTiA).

Działalność krakowskiego Oddziału IGPIK pod kierunkiem Prof. Ziobrowskiego była zorientowana na szeroko pojmowane zarządzanie rozwojem przestrzennym w nowych warunkach, w tym m.in. na rewitalizację, polityki miejskie, gospodarkę komunalną, marketing urbanistyczny, ochronę środowiska itd. Prof. Ziobrowski bazował na swoim doświadczeniu oraz interdyscyplinarnej współpracy eksperckiej w kraju i za granicą.

Przez prawie 10 lat czynił też starania w kierunku usamodzielnienia się krakowskiego Oddziału IGPIK. W 2002 roku zostały one zwieńczone sukcesem i Prof. Ziobrowski stanął na czele nowo powstałego, samodzielnego Instytutu Rozwoju Miast (IRM). Szeroko wówczas rozwinął współpracę na arenie międzynarodowej, uczestnicząc bądź kierując wieloma projektami.

W 2002 roku został wybrany na pierwszego prezesa nowo powstałego samorządu zawodowego — Izby Urbanistów Polskich (patrz il. 4). Wybór ten był potwierdzeniem uznania jego dotychczasowej działalności i pozycji w środowisku polskich urbanistów. Funkcję Prezesa piastował przez jedną kadencję do 2006 r.

Z powodzeniem łączył dalej działalność w samorządzie zawodowym z praktyką zawodową.

Równoległe do udziału w projektach europejskich Prof. Ziobrowski pozyskał szereg grantów w konkursach krajowych. Wśród nich przykładowo można wymienić:

- Studium instrumentów operacyjnych dla procesów restrukturyzacji i rewitalizacji obszarów zurbanizowanych, którego rezultatem była publikacja pt. *Rewitalizacja, Rehabilitacja, Restrukturyzacja — odnowa miast*. W owym czasie (wyd. 2000 rok) była najbardziej obszernym w języku polskim przeglądem wiedzy na te tematy;
- Projekt badawczy własny pt. *Gospodarowanie przestrzenią w Polsce w świetle spójności z Unią Europejską — uwarunkowania, kierunki zmian (2003–2005)*;
- Projekt celowy pt. *Opracowanie i wdrożenie metod technologii zarządzania informacją przestrzenną w procesach decyzyjnych administracji publicznej, stworzony wspólnie z ESRI — Polska (Environmental System Research Institute) (2005–2007)*, polegający na opracowaniu metody wykorzystania informacji przestrzennej w procesie zarządzania jednostkami administracji publicznej na poziomie gmin i powiatów oraz opracowaniu prototypu całego systemu informatycznego;
- Projekt zamawiany pt. *Rewitalizacja miast polskich jako sposób zachowania dziedzictwa materialnego i duchowego oraz czynnik zrównoważonego*

rozwoju (2006–2010). Projekt ten był realizowany przez: IRM, który pełnił rolę lidera projektu, zespół Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ pod kierunkiem B. Domańskiego, zespół SGH Warszawa pod kierunkiem Marka Bryxa i zespół Forum Rewitalizacji pod kierunkiem Krzysztofa Skalskiego. W projekcie tym po raz pierwszy w Polsce zebrano doświadczenia niemieckie, francuskie i brytyjskie, zwymiarowano skalę degradacji miast polskich, zidentyfikowano i dokonano oceny problemów związanych z rewitalizacją miast w Polsce, opracowano założenia polityki rewitalizacyjnej wobec miast w ujęciu krajowym, regionalnym i lokalnym oraz zebrano liczne przykłady dobrych praktyk wypracowanych w polskich miastach. Projektowi towarzyszyły dwa kongresy międzynarodowe (w 2010 i 2012 roku), których Prof. Ziobrowski był animatorem. Przewodniczył także Radzie Programowej. Efektem projektu były: dwunastotomowa seria publikacji, strona internetowa oraz Studium podyplomowe pt. *Rewitalizacja miast — organizacja i finansowanie*.

5. NAJWAŻNIEJSZE PROJEKTY PLANISTYCZNE

W rozdziale tym zaprezentowane zostały cztery najważniejsze, zdaniem autorów, projekty urbanistyczne wykonane pod kierunkiem Prof. Ziobrowskiego dla dużych ośrodków miejskich, z czego dwa dotyczą Krakowa — miasta, które było Mu najbliższe.

5.1. Trypolis — Libia

Wkrótce po uchwaleniu planu KZM, pod koniec lat siedemdziesiątych Prof. Ziobrowski otrzymał propozycję dołączenia do zespołu Biura Planowania Rozwoju Warszawy (BPRW), które pod auspicjami Polservice-Vadeco miało podjąć się prac nad przygotowaniem tzw. drugiej generacji planów subregionalnych i lokalnych dla regionu Trypolitanii w Libii. Był to dla Niego drugi wyjazd do tego kraju i wielkie wyzwanie zawodowe. Po pierwsze — miał współpracować z zupełnie nieznanym mu zespołem, a po drugie — zakres prac do samego wyjazdu nie był jasno określony. Jego pobyt w Libii trwał prawie cztery lata, a efektem było doprowadzenie do końca, wspólnie z Tadeuszem Michalakiem, regionalnego planu społeczno-gospodarczego, planu regionu Trypolitanii oraz planu zagospodarowania przestrzennego aglomeracji Trypolisu⁹.

⁹ W latach 1968–1980 w Libii wdrożono kompleksowy program planowania przestrzennego, tzw. *Plan pierwszej generacji*. Przygotowano plany generalne i urbanistyczne dla ważniejszych miast i miasteczek. Jednak ten program planowania został zakończony wcześniej, co spowodowane było dynamicznymi zmianami gospodarczymi i społecznymi

Od 1979 roku władze Libii rozpoczęły intensywne prace planistyczne na wszystkich poziomach z perspektywą do roku 2000. Utworzono ramy krajowe. Na ich podstawie opracowano plany krótkoterminowe 5-letnie i długoterminowe 20-letnie oraz plany regionalne obejmujące cztery obszary: Benghazi i Jabel el Akhdar, Trypolis i zachodnie okręgi przybrzeżne, Sebha, w tym większość terenów Fezzan i El-Khalij rozciągających się od Zatoki Sirte oraz Kufry. Do współpracy zaproszono cztery zagraniczne grupy planistyczne. Seria raportów przygotowanych przez każdą z tych grup obejmowała planowanie rozwoju dla poszczególnych regionów do roku 2000, a w tym: wstępne i ostateczne plany regionalne oraz generalne i szczegółowe plany dla niektórych osiedli w każdym regionie. Każdy raport planu generalnego i planu zagospodarowania analizował istniejące uwarunkowania, oceniał zasoby i ograniczenia, ustalał prognozy dotyczące populacji i zatrudnienia, opracowywał program infrastruktury społecznej i technicznej — wszystko wyrażone przestrzennie w formie fizycznych planów głównych i urbanistycznych.

Opracowanie planów zlecono czterem międzynarodowym zespołom: Doxiadis Associations International, Speerplan z Frankfurtu nad Menem, Finnmap z Helsinek oraz polskiemu konsorcjum Polservice-Vadeco.

Konsorcjum opierało się na specjalistach z Biura Planowania Rozwoju Warszawy (BPRW) z Prof. Ziobrowskim jako generalnym projektantem (patrz il. 5, 6). Przedmiotem zlecenia było sporządzenie planu regionalnego Trypolitanii oraz 33 planów generalnych i 46 planów szczegółowych (Polservice, 1980).

Mapy użytkowania gruntów (patrz il. 7) były podstawową częścią planu generalnego i służyły jako narzędzie do prowadzenia dalszej polityki przestrzennej. Ostatecznym efektem prac polskiego zespołu był opublikowany w 1985 roku raport: Tripoli Region Regional Plan – 2000. Final Report: Physical Development Recommendations And Guidelines (patrz il. 8).

Ten raport i plany, tzw. drugiej generacji, skutecznie przyczyniły się do bardziej zrównoważonego rozwoju przestrzennego Libii oraz w efekcie do poprawy warunków życia na tych terenach. Służyły rozwojowi

mi, które miały miejsce w Libii okresie końca lat 70. Władze stwierdziły, że konieczna jest ponowna ocena istniejących planów. W wyniku procesu ponownej oceny wyłonił się nowy program planowania pod nazwą *Second Generation*, którego perspektywa obejmowała lata 1980–2000. Program ten obejmował: *Narodowy Plan Perspektywiczny 1980–2000*; dostarczanie planów rozwoju regionalnego (regiony Trypolisu, Benghazi, Al-Khalij i Sebha); przygotowanie 18 planów subregionalnych obejmujących wszystkie obszary administracyjne; przygotowanie 244 planów urbanistycznych, składających się z planu generalnego oraz planów zagospodarowania ważniejszych osiedli.

Libii przez cały 15-letni okres, na jaki były projektowane, a nawet dłużej. Z punktu widzenia metodologicznego było to przedsięwzięcie bezprecedensowe, ze względu na kompleksowość przygotowania całej hierarchii planów, a także na podjęcie próby integracji planowania przestrzennego z programem rozwoju społeczno-gospodarczego¹⁰.

5.2. Kraków — 1988 rok

Gdy Prof. Ziobrowski wrócił z Libii do pracy w BRK powierzono mu przygotowanie nowego planu dla Krakowa. Było to konieczne, gdyż od czasu planu Krystiana Seiberta z 1977 roku w Krakowie zmieniły się uwarunkowania rozwoju miasta i klimat polityczny — spowodowany ruchem Solidarności. Filozofię rozwoju i zmian w założeniach przestrzennych rozwoju miasta przedstawiono w publikacji pt. *Quo Vadis, Cracovia? Jaki jest Kraków, a czym i jaki ma być w przyszłości?* (1985) oraz wprowadzono do Planu zagospodarowania przestrzennego miasta Krakowa z 1988 roku. Najważniejsze z założeń opracowanego planu to:

- idea „powrotu do miasta” w sensie fizycznym i strukturalnym, w której chodziło o uruchomienie na większą niż dotąd skalę procesów modernizacji, rewitalizacji, rehabilitacji i restrukturyzacji w miejsce rozrostu realizowanego głównie poprzez coraz to nowsze osiedla mieszkaniowe;
- idea kształtowania struktury miasta jako „miasta małych miast”, w której chodziło o zachowanie odrębności, tradycji, klimatu społecznego i charakteru architektonicznego nie tylko Starego Miasta, Kazimierza i Starego Podgórze, ale także Kleparza, Grzegórzek, Półwsia Zwierzynieckiego, Dębnik, Bronowic, Woli Justowskiej, Wzgórz Krzesławickich i innych zespołów, również współczesnej zabudowy.

¹⁰ Planom tym zarzucano później, że były mało elastyczne, aby zareagować na szybko zmieniające się warunki społeczno-gospodarcze i stale rosnącą populację. Trzeba jednak wziąć pod uwagę, że powstawały na początku lat 80., w których Libia była zarządzana całkowicie autokratycznie. Stopniowo miejski rozwój przestawał być wyłącznym zadaniem publicznym Wielkiej Dżamahiryi, a w coraz większym stopniu zależał od zachowań inwestycyjnych sektora prywatnego i akceptacji społeczeństwa. W tej sytuacji w 2003 roku ogłoszony został międzynarodowy przetarg na opracowanie Third Generation Plan. Prof. Ziobrowski, jako uznany specjalista od tego regionu, został zaproszony do udziału w tym przetargu w ramach Małopolskiej Grupy Geodezyjno-Projektowej z Tarnowa. Celem planowania trzeciej generacji była nie tylko aktualizacja planów do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych, lecz również stworzenie cyfrowego systemu informacji przestrzennej, dostępnego na wszystkich szczeblach administracyjnych i opartego o nowoczesne mapy cyfrowe oraz mapy lotnicze pokrywające obszar całej Libii. Niestety z powodu gwałtownie zmieniających się warunków politycznych prace te zostały zawieszono.

W planie ogólnym zatwierdzonym przez Radę Narodową Miasta Krakowa 25 kwietnia 1988 roku (patrz il. 9) przedstawiono również autorską koncepcję lokalizacji III Kampusu Uniwersytetu Jagiellońskiego jako jednego z ważniejszych elementów struktury przestrzennej miasta. Istotną zmianą metodyczną było przedstawienie ustaleń planu w skali 1:2000, co było możliwe dzięki wykorzystaniu wielu sporządzonych i aktualnych planów szczegółowych.

5.3. Kraków — 1994 rok

Na początku lat 90. nowa Rada Miasta Krakowa postanowiła zmienić Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa z 1988 roku, dostosowując jego ustalenia do nowych uwarunkowań wolnorynkowych. Prof. Ziobrowski został poproszony o podjęcie się tego zadania. Po uzgodnieniu koncepcji prac i organizacji przedsięwzięcia przystąpiono do pracy w interdyscyplinarnym zespole, w którym poza ekspertami z IGPIK uczestniczyli także eksperci z Politechniki Krakowskiej (Aleksander Böhm i Andrzej Rudnicki z zespołami), Akademii Ekonomicznej (Anna Karwińska, Leszek Kałkowski), a także Biura Rozwoju Krakowa (Jerzy Grzymek, Agnieszka Mancewicz). Nowatorskie rozwiązania przestrzenne zastosowane w Planie polegały na:

- wprowadzeniu „polityk rozwojowych” w zakresie: rozwoju przestrzennego, gospodarki terenami, transportu, infrastruktury technicznej, ochrony i kształtowania środowiska;
- wprowadzeniu do ustaleń Planu pojęcia „obszarów strategicznych”, tj. obszarów największych przekształceń lub/i realizacji wielkich projektów miejskich (Centrum Komunikacyjne — Dworzec PKP, Centrum Usługowe Olsza, Zabłocie jako część śródmieścia i inne);
- postawieniu klarownej koncepcji rozwoju głównego centrum Krakowa, zakładając podnoszenie atrakcyjności programowej i fizjonomicznej tradycyjnych ciągów usługowych, idących od centrum w kierunku dużych osiedli mieszkaniowych, tworzących razem z historycznym centrum Krakowa i nowymi obszarami strategicznymi model promienisty,
- postawieniu nowej koncepcji tzw. trzeciej obwodnicy.

Ustalenia planu zostały przedstawione w nowy sposób, polegający na:

- zmniejszeniu nacisku na szczegółowość ustaleń dotyczących przeznaczenia terenów na rzecz zwiększenia szczegółowości ustaleń dotyczących warunków zabudowy i sposobu zagospodarowania, w tym ustaleń dotyczących wysokości zabudowy;
- sformułowaniu ustaleń tekstowych jako przepisów prawa miejscowego, wiążących ustalenia przeznaczenia

terenów z wielowarstwowymi zapisami ustaleń określających warunki zabudowy i sposoby zagospodarowania terenu.

Dnia 16 listopada 1994 roku, po burzliwej dyskusji na sesji, podczas której projektanci musieli walczyć i przekonywać o słuszności zapisów Planu ogólnego, Rada Miasta Krakowa uchwaliła Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego miasta Krakowa (patrz il. 10).

5.4. Warszawa — 1998 rok

Obowiązująca od 1 stycznia 1995 roku Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym wprowadziła istotne zmiany w planowaniu, m.in. nakładając na gminy obowiązki sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Warszawa jako pierwsze duże miasto podjęła się realizacji tego zadania. Zarząd m.st. Warszawy zdecydował, że wyłonienie zespołu autorskiego i generalnego projektanta studium nastąpi w drodze konkursu urbanistycznego, którego przedmiotem będzie przedstawienie koncepcji dokumentu. Publicznego otwarcia kopert i ogłoszenia wyników dokonano 16 grudnia 1996 roku. Autorem nagrodzonej pracy był zespół autorski pod kierunkiem Prof. Ziobrowskiego (patrz il. 11, 12).

Sąd konkursowy podkreślił wysoki poziom zgłoszonych projektów i wskazał, jakie ich elementy powinny być wykorzystane w dalszym ciągu prac nad studium. Jury wypowiedziało się za celowością wypracowania śmiałej wizji rozwoju Warszawy, popartej rzetelną analizą jego uwarunkowań. Sąd wyraził nadzieję, że tak wypracowana koncepcja uzyska społeczną aprobatę oraz podkreślił słuszność idei, struktury, metody w swojej opinii:

Przewodnią ideą pracy jest kształtowanie nowego, wszechstronnie atrakcyjnego centrum stolicy państwa. Jest to podejście nowatorskie, nawiązujące do dzisiejszych wyzwań europejskich, którego realizm może jednak budzić wątpliwości.

Cel główny: Warszawa metropolią o globalnym znaczeniu, jednocześnie przyjazna dla swoich mieszkańców, jest rozwarstwiony na cele strategiczne i na cele operacyjne, trafne i niebanalne pod względem merytorycznym i uporządkowane pod względem metodologicznym. Autorzy postulują podjęcie działań na rzecz uczytelnienia struktury Warszawy poprzez wyodrębnienie:

- Warszawy warszawskiej — samorządowej, swojskiej, o wyrazistej tożsamości gmin,
- Warszawy mazowieckiej — regionalnej (wojewódzkiej),
- Warszawy polskiej — stołecznej, symbolu i miejsca podejmowania decyzji,
- Warszawy europejskiej — metropolitalnej, pomostu pomiędzy Europą Zachodnią i Wschodnią. (...)

Zaproponowana ewolucja struktury przestrzennej Warszawy dotycząca zmian kształtujących nowe elementy tejże struktury ukierunkowana jest w szczególności na nadanie Warszawie wizerunku metropolii europejskiej, zbliżenie do rzeki i ukształtowanie Zielonego Pierścienia Warszawy. Nowe mosty wiążące lewy brzeg Wisły z Portem Praskim i rejonem Stadionu Dziesięciolecia akcentując potrzebę wykreowania Salonu Warszawy i Warszawskiego City.

Praca trafnie identyfikuje problemy kształtowania i ochrony środowiska Warszawy i prawidłowo określa związek przyrody miasta z jego otoczeniem. Przedstawiono słuszną, choć mało realną ideę Zielonego Pierścienia Warszawy i strefowania zieleni (złota, srebrna i zielona) oraz podkreśla ważny problem ochrony terenów rolnych przed zabudową. Zwraca uwagę na kształtowanie struktury przestrzennej zgodnie z zasadą ekorozwoju, ale nie precyzuje sposobu realizacji tej zasady. (...)

Przyjęta w pracy metoda charakteryzuje się logiczną konstrukcją i konsekwentnym sposobem wnioskowania. Autorzy szczególną uwagę zwracają na:

- powiązania polityki przestrzennej miasta z aktywną gospodarką gruntami;
- przyjęcie formuły negocjowania polityki przestrzennej miasta z gminami;
- szerokie upublicznienie studium;
- opracowanie cząstkowych raportów studium (Opinia Jury sądu konkursowego TUP, 1996).

Całość uzasadnienia Sąd konkursowy podsumował w następujący sposób:

Wysokie walory pracy tak w sferze merytorycznej, jak i metodologicznej predestynują ją do nagrody. Przedstawiona metoda, koncepcja i propozycja organizacyjna są dobrą podstawą do podjęcia prac nad Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m.st. Warszawy (Opinia Jury sądu konkursowego TUP, 1996)¹¹.

¹¹ Mówiąc o tym dokumencie warto przywołać wypowiedź wybitnego warszawskiego urbanisty — Jana Macieja Chmielewskiego, który w periodyku pt. *Krajobraz Warszawski*, nr 32 z marca 1997 roku, tak scharakteryzował wykonaną pracę: *W wyniku przeprowadzonego przez Zarząd Główny Towarzystwa Urbanistów Polskich (ZG TUP) konkursu na koncepcję Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta stołecznego Warszawy uzyskano bogaty materiał sumujący większość dyskutowanych w Warszawie problemów dotyczących zagospodarowania miasta. Prace konkursowe były również interesującą prezentacją metod i technik planistycznych, a także poglądów profesjonalnych na temat zakresu i kierunków polityki przestrzennej, jaka powinna być realizowana przez władze miejskie. Koncepcja, która została nagrodzona, i jej autorzy, którzy będą kontynuowali prace nad Studium, wnosząc do tej dyskusji szereg nowych wątków i propozycji projektowych, oferując równocześnie model opracowania, logicznie wpisujący się w wymogi Ustawy o zagospodarowa-*

Wielką wartością tej pracy było niezwykle czytelne wyodrębnienie elementów struktury obszaru metropolitalnego, takich jak: Miasto, Zielony Pierścień Warszawy, Miasta satelitarne, a także wyodrębnienie w strukturze samego miasta takich elementów jak: Centrum, „Salon Warszawy” zwracający miasto ku Wiśle, osie miejskie, centra dzielnicowe wraz z rekreacyjnymi centrami dzielnicowymi czy wreszcie system przyrodniczy łączący miasto z Zielonym Pierścieniem Warszawy, a także koncentracje wytwórczości, istniejące i przewidziane do restrukturyzacji i modernizacji.

Szczególnie interesującą koncepcją w zakresie środowiskowym i ekologicznym była propozycja podziału Warszawy na trzy strefy o różnym sposobie działań:

- Strefa Śródmiejska („Warszawa Złota”) — biorca dobroczynnego oddziaływania środowiska przyrodniczego o przerwany naturalny obieg materii i energii;
- Strefa Miejska („Warszawa Srebrna”) — biorca i dawca dobroczynnego oddziaływania środowiska przyrodniczego, posiada rozczłonkowane pasma rozwojowe oraz korytarze ekologiczne;
- Strefa Podmiejska („Warszawa Zielona”) w niewielkiej części położona w granicach administracyjnych miasta, obejmująca obszary o dominacji procesów przyrodniczych. Strefa ta jest dawcą dobroczynnego oddziaływania środowiska przyrodniczego i w związku z tym mieszkalnictwo, komunikacja, wytwórczość itp. powinny być podporządkowane funkcji przyrodniczej.

W następstwie wygranej konkursu, zespół Prof. Ziobrowskiego, poszerzony o zespoły Aleksandra Böhma i Andrzeja Rudnickiego z Politechniki Krakowskiej

niem przestrzennym oraz Ustawy o ustroju miasta stołecznego Warszawy. Podkreślona przez Sąd konkursowy pozytywna cecha pracy nagrodzonej, tj. koncentracja na jakościowym rozwoju miasta, polegającym na dążeniu do efektywniejszego wykorzystania jego walorów i rezerw tkwiących w istniejącym zagospodarowaniu, powinna znaleźć oddźwięk w opinii publicznej. Każdy bowiem chciałby, aby jego miasto było piękniejsze i funkcjonalnie zorganizowane. Autorzy pracy nagrodzonej wskazują, jak to dążenie zrealizować i jaką w tym rolę odegrać powinno Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta stołecznego Warszawy. Należy podkreślić, że konkursowa metoda dochodzenia do koncepcji projektowych i dokonany na jej podstawie wybór zespołów autorskich jest kierunkiem najefektywniejszym. Pozwala bowiem na otwarcie szerokiej dyskusji wśród najlepszych gremiów profesjonalnych i zainteresowanych mieszkańców miasta oraz uzyskanie bogatego materiału studialnego, wszechstronnie i wielowątkowo rozpatrującego problem projektowy, oraz wybór koncepcji i kierunków działania na podstawie zobiektywizowanych kryteriów. Towarzystwo Urbanistów Polskich ma nadzieję, że omawiany konkurs nie będzie wyjątkiem w planistycznej praktyce Warszawy (Chmielewski, 1997).

podjął się prac nad projektem studium wraz z zespołem Pracowni Urbanistycznej Warszawy, kierowanym przez Jacka Bobińskiego. Do najważniejszych wyzwań związanych z pracami nad studium dla Warszawy zaliczyć należy: obowiązywanie tzw. „ustawy warszawskiej” — w obrębie miasta funkcjonowało 11 gmin o równych kompetencjach, również do współpracy przy opracowaniu studium; problemy przestrzenne związane z rozwojem stolicy państwa o szczególnym emocjonalnym wymiarze, łącznie z koniecznością rozwiązywania animozji krakowsko-warszawskich; określenie roli, jaką odgrywać będzie Warszawa w obszarze metropolitalnym (patrz il. 13).

Po niecałych dwóch latach pracy, w 1998 roku studium zostało uchwalone przez Stołeczną Radę Miasta Warszawy. Dla autorów tego przedsięwzięcia był to kolejny sukces, kolejne doświadczenie w zakresie projektowania urbanistycznego dużych miast, a także umiejętności współpracy i koordynacji dużych zespołów.

6. NAGRODY I PEŁNIONE FUNKCJE

Za swoje dokonania Prof. Ziobrowski był wielokrotnie nagradzany. Do najważniejszych nagród, jakie otrzymał zaliczyć należy te, w których pełnił rolę kierownika zespołów projektowych:

1. I nagroda w konkursie TUP nr 12/68 na zagospodarowanie tras turystyki motorowej w woj. Wrocławskim;
 2. III nagroda w konkursie TUP nr 24/71 na opracowanie studium przebudowy centralnego obszaru miasta Opola (kier. zespołu z K. Seibertem);
 3. I wyróżnienie w konkursie TUP nr 31/73 na plan szczegółowy zagospodarowania przestrzennego śródmiejskiej dzielnicy m. Koszalina;
 4. III wyróżnienie (nagród nie przyznano) w konkursie TUP nr 12/76 na koncepcję planu ogólnego i szczegółowego zespołu Nałęczów-Wąwolnica;
 5. I nagroda w konkursie TUP nr 12/77 na opracowanie koncepcji zagospodarowania przestrzennego ogrodu botanicznego w Pawłowicach k/Poznania;
 6. I nagroda w konkursie TUP nr 47/78 na opracowanie studium planu szczegółowego zagospodarowania przestrzennego śródmieścia i centrum usługowego miasta Słupska;
- oraz:
7. Uzyskanie na wniosek SARP praw Twórcy nadanych przez Ministra Kultury i Sztuki w 1984 roku;
 8. Srebrna Odznaka Honorowa TUP otrzymana w 1989 roku (Prof. Ziobrowski był członkiem od 1967 roku);
 9. Nagroda zespołowa Stowarzyszenia Konsultantów Brytyjskich dla zespołu Llewelyn Davies pod kierunkiem G. Tomlinsona i Zespołu IGPIK Kraków pod kierunkiem Z. Ziobrowskiego.

Ponadto z racji swojego bogatego doświadczenia Prof. Ziobrowski pełnił różne funkcje w gremiach doradczych, spośród których jako najważniejsze wymienić można:

- stanowisko Prezesa Krajowej Rady Izby Urbanistów (2002–2006);
- stanowisko Przewodniczącego Głównej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej (2002–2007);
- członkostwo w Państwowej Radzie Gospodarki Przestrzennej;
- członkostwo w Komitecie Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN;
- członkostwo w zarządzie INTA (Governing Board of International Urban Development Association);
- członkostwo w Komitecie Oceniającym projekty ESPON (Sounding Board);
- członkostwo w Komisji Europejskiej ONZ w Grupie Roboczej ds. Harmonijnego Rozwoju Osiedli Ludzkich.

7. NAJWAŻNIEJSZE PUBLIKACJE

Nieodłącznym następstwem realizowanej kariery naukowej i badawczej są raporty i publikacje. Spośród szeregu publikacji, których Prof. Ziobrowski był autorem lub które redagował, do najważniejszych, zdaniem autorów, zaliczyć trzeba kolejno: *Kierunki przekształceń struktury funkcjonalno-przestrzennej układów osadniczych o funkcjach rekreacyjnych (strefa górską i nadmorską)* — praca doktorska (1974); *Mierniki jakości przestrzeni miejskiej* (1992), *Zasady zapisu ustaleń planów miejscowych* — wraz z Barbarą Zastawniak oraz Stanisławem Reizerem (1995), *Urbanistyczne wymiary miast* (2012) oraz *Błaski i cienie planowania rozwoju przestrzennego Krakowa. Fakty i wspomnienia* — wraz z Magdaleną Jaśkiewicz oraz Robertem Kuzianikiem (2023).

Publikacje poruszają różne wątki i problemy dotyczące miast oraz obszarów metropolitalnych w Polsce i Europie z zakresu planowania, budowy, funkcjonowania, a następnie procesów ich rewitalizacji.

8. PODSUMOWANIE

Prof. Zygmunt Ziobrowski był autorytetem z zakresu urbanistyki i planowania przestrzennego, do końca swych sił służył wiedzą i doświadczeniem. Jego zawodowa pozycja wynikała z niewątpliwych osiągnięć i dorobku zawodowego. Swoją profesjonalizm opierał o ciągłe poszukiwania, odpowiednich do zmieniających się okoliczności, metod planowania i relacji z pokrewnymi dziedzinami zarządzania rozwojem. Tak szerokie widzenie problematyki sprawiało, że budował wokół podejmowanych prac interdyscyplinarne zespoły ekspertów, będące płaszczyzną wymiany

wiedzy i ścierania się poglądów. Czerpał inspiracje z takiej współpracy, ale równocześnie inspirował wszystkich, którzy mieli okazję z Nim pracować.

Swój autorytet zbudował jednak nie tylko wiedzą i doświadczeniem, nawet nie tyle umiejętnością współpracy, co swoją postawą. Niestrudzenie powtarzał, że zawód urbanisty to zawód zaufania publicznego i sam nigdy tego zaufania nie zawiódł. Uważał również, że urbanistyką i planowaniem przestrzennym zajmować się powinni nie tylko architekci, ale również inne grupy zawodowe.

Analizując Jego największe dokonania w planowaniu przestrzennym (Trypolis, Kraków, Warszawa) należy podkreślić prekursorskie podejście do planowania zintegrowanego, w którym zagospodarowanie przestrzeni musi być ściśle powiązane ze strategią rozwoju i programowaniem rozwoju społeczno-gospodarczego, zawsze opartego na rzetelnych danych i wnikliwych analizach. Wskazywanie w planach obszarów strategicznych, kluczowych dla rozwoju inwestycji miejskich oraz zadań dla władz i samorządów było zawsze wyróżnikiem stworzonej przez Niego metodologii planowania, podobnie jak czytelny podział struktury miasta oraz precyzyjne hierarchizowanie celów strategicznych i operacyjnych. W tym zakresie Jego poglądy znacznie wyprzedziły czas, choć teraz, wprowadzane do obowiązującego prawa, stają się oczywiste i powszechnie obowiązujące.

Warto też podkreślić dążenie Prof. Ziobrowskiego do sprostania wymaganiom i potrzebom planowania przestrzennego, jakie przynosiły zachodzące zmiany i okoliczności. Ich rozumienie, umiejętność przewidywania, a także starania o to, by plany mogły być skutecznym instrumentem zarządzania przestrzenią, były podstawą poszukiwań metodycznych i nowatorskich rozwiązań. Dokumenty planistyczne wykonane pod jego kierunkiem służyły samorządom przez długie lata.

W ostatnim roku swojego życia wydał bardzo istotną książkę pt. *Blaski i cienie planowania rozwoju przestrzennego Krakowa. Fakty i wspomnienia*. Miał też wystąpić na konferencji podsumowującej 100 lat działalności TUP w Krakowie — jeszcze w marcu 2023 roku uzgadniał temat swojego wystąpienia. Niestety już nie mógł wziąć udziału w tym wydarzeniu.

Profesor Zygmunt Ziobrowski był, jest i pozostanie ikoną polskiej urbanistyki oraz wzorem dla przyszłych pokoleń urbanistów.

REFERENCES

- Chmielewski, J. M. (1997), 'O wizji zagospodarowania Warszawy', *Krajobraz Warszawski*, 32.
- Kezeiri, S.K., *Urban Planning in Libya*, Department of Geography, University of Durham. Published online by Cambridge University Press. Available at: <https://doi.org/10.1017/S0263718900007767> (accessed: 18.11.2023).
- Korzeń, J. et al. (2022), *Stulecie Towarzystwa Urbanistów Polskich 1923–2023*, Warszawa: Towarzystwo Urbanistów Polskich.
- Podolak, S., Graham, T. (1998), *Poradnik Gospodarka Przestrzenna Gmin*, I, Kraków: Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej.
- Seibert, K. (1983), *Plan Wielkiego Krakowa*, Kraków: Wydawnictwo Literackie.
- Ziobrowski, Z., Jaśkiewicz, M., Kuzianik, R. (2023), *Blaski i cienie planowania rozwoju przestrzennego Krakowa. Fakty i wspomnienia*, Kraków: Instytut Rozwoju Miast i Regionów.
- Ziobrowski, Z. (1974), *Kierunki przekształceń struktury funkcjonalno-przestrzennej układów osadniczych o funkcjach rekreacyjnych (strefa górską i nadmorską)*, PhD thesis, Kraków: Politechnika Krakowska Wydział Architektury.
- Ziobrowski, Z. (1992), *Mierniki jakości przestrzeni miejskiej*, Warszawa: Agencja Wydawnicza Instytutu Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej.
- Ziobrowski, Z. (2012), *Urbanistyczne wymiary miast*, Kraków: Instytut Rozwoju Miast.
- Ziobrowski, Z., Zastawniak, B., Reizer, S. (1995), *Zasady zapisu ustaleń planów miejscowych*, Ministerstwo Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa; Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej Oddział w Krakowie.
- Planning Documents, Reports, Legal Acts / Dokumenty planistyczne, raporty i akty prawne:**
- Krakowski Zespół Miejski – Plan zagospodarowania i rozwoju aglomeracji krakowskiej 1977 r.
- Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego miasta Krakowa – Uchwała nr XXXVII/229/88 z dnia 25 kwietnia 1988 r. Rady Narodowej Miasta Krakowa.
- Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa – Uchwała nr VII/58/94 Rady Miasta Krakowa z dnia 16 listopada 1994 r.
- Opinia Jury sądu konkursowego TUP na Konkurs koncepcji Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Stołecznego Warszawa (1996).
- Quo Vadis, Cracovia? Jaki jest Kraków, a czym i jaki ma być w przyszłości?* (1985), Wybór materiałów V Forum Dyskusyjnego z cyklu „Problemy Ekologiczne Krakowa”, Kraków: Polski Klub Ekologiczny.
- Rewitalizacja, Rehabilitacja, Restrukturyzacja – odnowa miast, 2000 r.
- Spatial Planning in Libya; from an analogue product to a digital process.
- Sustainability of Planning Projects, Dr. Bashir R. Kh. Azlitni, World Congress on Housing.
- The Development of Physical and Urban Planning Systems in Libya. Transforming Housing Environments through Design, September 27–30, 2005, Pretoria, South Africa.
- Tripoli Region Regional Plan – 2000 Final Report. Physical Development Recommendations and Guidelines (1985).

Uchwała nr 357/LXVI/95 z 14 listopada 1995 r. Zarządu m.st. Warszawy ws. zasad i metody sporządzania Studium.
Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 r.
Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym z 1994 r.

Research Projects / Projekty badawcze:

Gospodarowanie przestrzenią w Polsce w świetle spójności z Unią Europejską — uwarunkowania, kierunki zmian (2003–2005).
Opracowanie i wdrożenie metod technologii zarządzania informacją przestrzenną w procesach decyzyjnych administracji publicznej (2005–2007).
Rewitalizacja miast polskich jako sposób zachowania dziedzictwa materialnego i duchowego oraz czynnik zrównoważonego rozwoju (2006–2010).

Online Sources / Źródła internetowe:

Biuro Planowania Rozwoju Warszawy. Available at: <https://bprw.pl/en/realizacje/spatial-development-plans-of-tripolitania-libya/> (accessed: 29.11.2023).

Cambridge University Press. Available at: <https://tinyurl.com/yc8vf3m9> (accessed: 29.11.2023).

Gazeta Wyborcza. Available at: <https://nekrologi.wyborcza.pl/0,11,,564385,Zygmunt-Ziobrowski-nekrolog.html> (accessed: 10.09.2023).

Research Gate. Available at: https://www.researchgate.net/publication/44230807_Geo-Visualization_Tools_for_Participatory_Urban_Planning_-_The_Case_of_Tripoli_Lebanon (accessed: 29.11.2023).

System POL-on. Available at: <https://polon.nauka.gov.pl/opi/aa/prof/zestawienie?execution=e1s2> (accessed: 29.11.2023).

Towarzystwo Urbanistów Polskich. Available at: <https://tup.org.pl/pozegnanie-profesora-zygmunta-ziobrowskiego/> (accessed: 10.09.2023).

Unesco Digital Library. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000127080> (accessed: 29.11.2023).

Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. Available at: <https://wuj.pl/ksiazka/pro-memoria> (accessed: 29.11.2023).